

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

Етика міжнародного бізнесу

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	292 "Міжнародні економічні відносини"
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Міжнародний бізнес

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
Міжнародних економічних відносин

Ірина ОТЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:

Пастушенко А. О., канд. іст. наук, доцент

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Етика міжнародного бізнесу» створена для студентів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця з метою вдосконалення їхнього уявлення і розуміння особливостей етики бізнесу у різних культурах світу. Програму дисципліни розроблено із використанням інтерактивного підходу. Отже, опанування дисципліни має сформувати велику картину світу із розумінням, що етика і ефективний бізнес взаємопов'язані. Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні цілісного уявлення про роль і місце етики у міжнародному бізнесі.

Курс	3
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	Залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Психологія бізнесу	Технології комунікації міжнародного бізнесу
Менеджмент	Підприємництво у міжнародному бізнесі
Філософія	

1. Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність навчатися та бути сучасно навченим.	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.
Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.	Визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.
Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку	Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України.
Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин.	Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин

Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів (засобів) вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.	Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами.
Здатність навчатися та бути сучасно навченим.	Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.
Здатність управляти міжнародним бізнесом, формувати, розробляти та реалізовувати стратегії щодо управління персоналом міжнародної компанії, маркетингову, конкурентну, інноваційну, фінансову та інші з урахуванням напряму діяльності суб'єкта міжнародного бізнесу, враховуючи пріоритети старт-спеціалізації Харківського регіону;	Управляти міжнародним бізнесом, формувати, розробляти та реалізовувати стратегії щодо управління персоналом міжнародної компанії, маркетингової, конкурентної, інноваційної, фінансової діяльності та інші з урахуванням напряму діяльності суб'єкта міжнародного бізнесу, враховуючи пріоритети старт-спеціалізації Харківського регіону.
Здатність розв'язувати прикладні завдання в сферах планування, аналізу, організації та контролю міжнародного бізнесу	Застосовувати набуті знання для розв'язання прикладних завдань в сферах планування, аналізу, організації та контролю міжнародного бізнесу

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Основні засади і культурні аспекти етики міжнародного бізнесу.

Тема 1. Вступ до етики міжнародного бізнесу

Визначення етики та моралі. Важливість етики для ведення ефективного бізнесу. Посилення популярності етичного підходу серед компаній наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Історичний розвиток етичних уявлень в економічній діяльності. Висвітлення значення етики для бізнесу в світових релігіях. Відображення бізнес-етики у класичній літературі. Світові катастрофи через порушення етичних принципів під час економічної діяльності. Бізнес-етика як прояв соціального контракту. Концепція корпоративного громадянства. Етичні очікування сучасного споживача.

Тема 2. Мультикультурність і етика бізнесу

Світове різноманіття культур і етичних поглядів. Культурологічне розуміння етики міжнародного бізнесу. Три основні компоненти культури (мова, релігія, цінності та ставлення). Чотири головні елементи класифікації національних культур Герта Хофстеда: індивідуалізм і колективізм, індекс дистанції влади, індекс уникнення непевності, маскулінізм і фемінінізм. Особливості культури. Висококонтекстні та низькоконтекстні культури. Культурний релятивізм. Культурний суб'єктивізм. Культурний ситуаціоналізм і абсолютизм.

Тема 3. Корупція і бізнес

Негативні наслідки корупції у бізнесі. Корупція у різних країнах світу. Корупція як нелегальний податок. Соціальна несправедливість корумпованої економічної діяльності. Ціна використання корупції для компаній. Аргументи за і проти корупції у міжнародному бізнесі. Індекс міжнародної корупції. Топи 20 найменш і найбільш корумпованих країн. Барометр світової корупції. Причини хабарництва. Нечесні практики і комерційна кмітливість. Бізнес, гроші й політика. Боротьба з корупцією та хабарництвом.

Тема 4. Етика бізнесу

Економічна доцільність етики у бізнесі. Користь етики для створення позитивного іміджу підприємства. Соціально орієнтований маркетинг: переваги і ризики застосування. Елементи успішного соціально орієнтованого маркетинга.

Тема 5. Міжнародна кодифікація етики бізнесу

Необхідність глобального етичного кодексу. Ступінь поширення письмового етичного кодексу у компаніях. Основні принципи міжнародної бізнес-етики. Приклади етичних кодексів бізнесу: the saux round table, SA8000, the Global Compact, модель бізнес-принципів департаменту комерції США. Необхідність етичних кодексів для бізнесу.

Тема 6. Етика і корпоративне управління

Корпоративне управління. Корпоративні таємниці. Ефективний менеджмент. Директори і ради директорів. Особливості корпоративного управління в Азії. Життєві фактори, що примушують компанії та ради директорів застосовувати високі етичні стандарти. Проблеми пов'язані із інвестиційною мережею. Зміни у європейській культурі капіталу. Американський шлях. Етичний фактор у інвестиційних рішеннях. Звітність. Міжнародний кодекс поведінки та етики для корпоративного управління (принципи OECD). Міжнародна мережа корпоративного управління.

Тема 7. Інвестиційний активізм

Фінансова та етична відповідальність акціонерів. Фонди соціально-відповідального інвестування. Витоки етично-активної позиції акціонерів. Інституційні розбіжності і активні дії акціонерів. Релігійні групи як учасники руху акціонерів. Поведінка інвесторів щодо корпоративного управління. Мандатна етика.

Тема 8. Соціально-відповідальне інвестування (SRI)

Активна позиція акціонерів як важливе економічне знаряддя. Стисла історія соціально-відповідального інвестування. Роль SRI у світовому економічному зростанні. Ринок екофондів. Ціна соціальної відповідальності. Інвестування на основі релігійних цінностей. Ісламське інвестування і робота ісламських фондів взаємних інвестицій. Інвестування заснована на цінностях.

Змістовий модуль 2. Індивідуальні та суспільні параметри етики міжнародного бізнесу

Тема 9. Персональна етична поведінка у бізнесі

Окрема особа та персонал. Проблема етичного вибору для людини. Роботодавці та працівники. Причини крадіжок з боку працівників. Етична роль персональних рішень.

Практична етика: дилеми (дарування, конфлікт інтересів, контракт проти змов). Тест на етичну самооцінку.

Тема 10. Корпоративний етичний кодекс

Стратегічні обґрунтування корпоративного етичного кодексу (правові стимули та економічні обґрунтування). Зв'язок між локальною поведінкою та глобальним прибутком. Роль контексту у формуванні етичного кодексу. Проактивна етика. Визначення та важливість корпоративної культури. Різниця між етикою та законослухняністю. Основні елементи корпоративного етичного кодексу. Написання етичного кодексу. Основні принципи та ціль менеджменту. Етичне лідерство. Розвиток глобального мислення у менеджерів. Імплементція кодексу бізнес-етики. Приклади етичних кодексів відомих компаній. Визначення комерційної розвідки. Уникнення ризиків під час комерційної розвідки. Ціна втрати торгових таємниць та інтелектуальної власності. Уряди і комерційне шпигунство. Ставлення до корпоративного шпигунства у різних країнах на прикладі Японії, Франції та Бразилії. Етичні питання у збиранні комерційної інформації. Етичний кодекс комерційної розвідки.

Тема 11. Управління програмами з міжнародної корпоративної етики

Етичне виховання кадрів. Вигоди від етичної підготовки кадрів. Визначення цілей для нових програм з етичної підготовки. Типовий пакет етичної підготовки. Імплементція етичної підготовки. Основні елементи ефективного курсу з етики. Методи дослідження етики. Роль контактних центрів у підготовці персоналу. Антикорупційні програми. Персональна кібернетична етика. Етична поведінка стосовно електронного листування. Піратство у сфері програмного забезпечення – глобальна проблема. Відповіді компаній на виклики піратства. Сторонні веб-пошуки під час роботи – порушення етики. Ефективна корпоративна політика щодо використання Інтернету та е-пошти у робочий час. Захист баз даних. Політика Євросоюзу щодо «нелегального та шкідливого контенту в Інтернеті». Захист інтелектуальної власності у різних культурах. Співробітники з питань захисту конфіденційної інформації (Chief Privacy Officer). Кодекс Інтернет-маркетингу. Міжнародна торгова палата (ICC). Організація економічної співпраці і розвитку (OECD). Аргументи «за» і «проти» регулювання приватності в Інтернеті.

Тема 12. Регіональна бізнес-етика

Бізнес-етика в Японії: конфуціанство. Етика взаємності. Бізнес-етика в Росії – бізнес у моральному вакуумі. Етичний кодекс для бізнесу в Росії. Бізнес-етика в Україні. Мусульманська бізнес-етика. Мусульманський економічний устрій. Основні правила мусульманської системи фінансів.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

Методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти: дискусії, розв'язання кейсів, рольові ігри, тести, творчі завдання, робота у малих групах, вирішення проблемних питань.

Під час роботи студенти опрацьовують спеціальні кейси відповідно до теми у форматі вільного обговорення проблемних питань. Кейси стосуються корупції, шахрайства, приховування інформації від стейкхолдерів, наслідків помилкових рішень, зроблених менеджерами або іншими представниками акторів економічної діяльності.

Також кейси сконцентровано на актуальних проблемах етики у інформаційному просторі та іншому культурному середовищі.

Вивчення теми 1 передбачає вирішення етичних дилем, пов'язаних з поведінкою етичного споживача, теми 2 і 3 – з особливостями інших культур, теми 4 – з небезпекою корупційної діяльності компаній, теми 5 – вирішенням комплексних репутаційних проблем, теми 6 і 7 – з питаннями інтелектуальної власності, теми 8 – з шахрайськими схемами у бізнесі, теми 9 і 10 – з персональною поведінкою у бізнесі, теми 11 і 12 – з комплексним вирішенням етичних проблем на виробництві.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. За результатами поточного контролю здобувач може отримати мінімум 35 балів і максимум 60 балів, за результатами підсумкового контролю (іспит) – мінімум 25 і максимум 40 балів.

Під час навчання студенти мають можливість набирати бали, виконуючи різноманітні завдання під час практичних занять, беручи участь у дискусіях, обговорюючи спеціальні кейси та етичні дилеми. На кожному практичному занятті за свою активну роботу студенти можуть отримати максимум 1 бал. У цілому студент може отримати 12 балів за активну роботу на практичних заняттях. Окремо нараховуються бали за конструктивну роботу в дискусіях щодо кейсів та етичних дилем: 2 бали за заняття, 24 бали – максимум за всі заняття.

Також в межах кожної теми студенти можуть виконати індивідуальні завдання, націлені на глибше засвоєння матеріалу. Кожне індивідуальне завдання містить текст і питання до нього, на які студент відповідає після уважного прочитання тексту. Написавши відповіді, студенти повинні завантажити їх у відповідну тему в електронному курсі персональних навчальних систем. За бездоганне виконання індивідуального завдання студенти можуть отримати 2 бал. У цілому студент може отримати 24 бали за бездоганну роботу на практичних заняттях.

У електронному курсі персональних навчальних систем також розміщено онлайн-тести за лекційним матеріалом. За відмінне виконання такого тесту студенти можуть отримати 1 бал. За бездоганне виконання всіх тестів студент може отримати 12 балів.

Дисципліна включає дві модульні роботи. Кожна модульна робота включає два тестових завдання з однією відповіддю та два завдання, вирішення яких потребує розгорнутих письмових відповідей. За бездоганне виконання кожної модульної роботи студенти можуть отримати 14 балів і, відповідно, 28 балів за бездоганне виконання всіх двох модульних робіт. Модульна робота схожа за своєю структурою і типами завдань на екзаменаційну роботу. Виконуючи модульні завдання, студенти, одночасно, ознайомлюються з форматом білетів екзаменаційної сесії.

Підсумковий контроль: виставляється на основі підрахування всіх поточних балів.

Активна робота на семінарах – 12 балів

Домашнє завдання – 24 балів

Опрацювання питань теми – 24 балів

Тести – 12 балів

Модульні роботи – 28 балів

Заліковий контроль охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей на основі вже накопичених студентом поточних балів. Відповідно, 60 накопичених балів є мінімальним порогом зарахування дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	Задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	Незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Вступ до етики міжнародного бізнесу»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Вступ до етики міжнародного бізнесу	Презентація	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу : симуляція "Етичний споживач"		2	
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Мультикультурність і етика бізнесу»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою: кейс «Дилеми роботи між культурами: Арун збентежений»	Моделювання професійних ситуацій	2
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Питання для обговорення: «Співвідношення етики і культури»		2
Тема 3.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Корупція і бізнес»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Роль співробітника з питань протоколу: кейси	Кейс-стаді	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Питання: у чому особливості української системи дипломатичних рангів		2	
Тема 4.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Етика бізнесу»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Кейс «Корупція в Siemens»	Кейс	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Міні-кейс "Джоді Брукс"		2	
Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Міжнародна кодифікація етики бізнесу»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Кейс "Колумбійська кава: проблеми стабільності?"	Кейс-стаді	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Питання до обговорення дилеми «Стюарт Гаусер»		2	
Тема 6.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Етика і корпоративне управління»	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Контрольна робота	Письмова контрольна робота	14
	Самостійна робота			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Питання до обговорення «Які рішення можна порекомендувати українським міжнародним компаніям у світлі сучасних проблем?»»		4
Тема 7.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Інвестиційний активізм»	Тест (ПНС) Дискусія	1 1
	Практичне заняття	Кейс «Bernard L. Madoff Investment Securities LLC: фірма з Волл-стріт»	Кейс-стаді	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу	Обговорення	2
Тема 8.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Соціально-відповідальне інвестування (SRI)»	Тест (ПНС) Дискусія	1 1
	Практичне заняття	Етична дилема "Виторг з катастрофи"	Симуляція	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу міні-кейс "Золото дурня"		2
Тема 9.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція «Персональна етична поведінка у бізнесі »	Тест (ПНС) Дискусія	1 1
	Практичне заняття	Кейс "Форд пінто: ретроспективний погляд координатора Форду з вилучення продукції"	Кейс	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу Тема до опрацювання «Види дипломатичного листування»	Самостійне письмове завдання	2
Тема 10	Аудиторна робота			
	Лекція	Корпоративний етичний кодекс	Тест (ПНС) Дискусія	1 1

	Практичне заняття	Етична дилема "Звільнення робітника у Південній Америці"	Дилема	2
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Kaiser Permanente: криза комунікацій і цінностей, системні порушення	Кейс	2
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 11	Лекція	Управління програмами з міжнародної корпоративної етики	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Кейс "Foxconn: складнощі з контролем якості в умовах Китаю"	Кейс	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	міні-дилема "Друг з наркотичною залежністю?"	Дилема	2
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 12	Лекція	Регіональна бізнес-етика	Тест (ПНС)	1
			Дискусія	1
	Практичне заняття	Контрольна робота	Контрольна робота	14
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Кейс "Перевірка перед прийомом на роботу і Facebook: етичні міркування"		4

Рекомендована література

Основна література

1. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Етика міжнародного бізнесу» укл. Пастушенко А. О. [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5349>

Додаткова література

1. Афанасьєва О. М. Аналіз співробітників компанії як носіїв корпоративної культури / О. М. Афанасьєва, Я. М. Куш // Вісник Київськ. нац. ун-ту технологій та дизайну. - К. : КНУТД, 2018. - № 4 (125). – С. 62-68.

2. Потрашкова Л. В. Потенціал соціально відповідального підприємства: концепція та моделі [Електронний ресурс] : монографія / Л. В. Потрашкова. - Електрон. текстові дан. (5,29 МБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 308 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 248-275.

3. Чепелюк М. І. Культурні фактори розвитку бізнесу в рамках глобалізації світової економіки / М. І. Чепелюк. // Бізнес Інформ. - 2020. - №7. - С. 23–27.
4. Чепелюк М. І. Стратегії взаємодії компанії зі стейкхолдерами в забезпеченні сталого розвитку: глобальний аспект / М. І. Чепелюк, С. С. Кущій // Бізнес-Інформ. – 2020. – № 12. – С. 460-465.
5. The Routledge Companion to Business Ethics / Ed. by Eugene Heath, Byron Kaldis, Alexei Marcoux. – New York: Routledge, 2018. – 702 p.
6. Claudius M. Business Ethics and Artificial Intelligence: Towards the Underlying Concept of Man / Mandel, Dr. Claudius // International journal of business, humanities and technology, 2019. – Vol.9. – № 3. – P. 18 – 22.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Етика міжнародного бізнесу» – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5349>